

HØRINGSSVAR

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Til: Justis- og beredskapsdepartementet
Saksbehandler: Emil Lorch-Falch, Ann Kristin Markussen
Godkjent av: Per Håkon Sand
Kopi til: Politidirektoratet
Saksnr./Public 360: 23/02775-3
Dato: 05.02.2024

23/5535 HØRINGSBREV - HØRING AV FORSLAG TIL GJENNOMFØRING AV FORORDNING (EU) 2019/817 OG (EU) 2019/818 OM INTEROPERABILITET MELLOM FELLESEUROPEISKE INFORMASJONSSYSTEMER M M.

Innledning

Det vises til Justisdepartementets høringsnotat av 21.12.2023, hvor det spesielt bes om innspill relatert til forslag til ny politilov § 10a. *Politihøgskolens innspill begrenser seg til denne tematikken.*

Departementet foreslår at politiet skal gis hjemmel til å foreta identifiseringssøk mot Felles identitetsregister (Common Identity Repository-CIR), slik artikkel 20 i interoperabilitetsforordningene åpner for. Det fremgår videre av høringsnotatets pkt. 4.4.2 at "forslaget gir ikke i seg selv hjemmel for å oppta biometriske opplysninger, kun for at biometriske opplysninger benyttes til søk mot CIR for identifiseringsformål." Videre at "Nytteverdien for politiet (...) antas nemlig å ville være relativt begrenset dersom politiet ikke også gis hjemmel for opptak av biometriske opplysninger i forbindelse med identitetskontroll".

Per i dag er det kun straffeprosessloven (strprl.) § 160 som hjemler biometriopptak relatert til søk for de formål som artikkel 20 omhandler. Vilkårene for biometriopptak ("signalering") etter strprl. § 160 er mistanke om "frihetsstraff", og departementet foreslår at politiet i ny forskrift om interoperabilitet mellom felleseuropeiske informasjonssystemer for politiarbeid og grense- og utlendingsforvaltning § 2 første ledd gis adgang til å gjennomføre søk i CIR dersom vilkårene i strprl. § 160 anses å være oppfylt under identitetskontrollen.

Forslaget – ny politilov § 10a

Innledningsvis vises det til høringsnotatets pkt. 4.4.2, hvor det fremgår at departementet antar at strprl. § 160 sjelden vil være aktuell i forbindelse med politiets identitetskontroll. Dette er Politihøgskolen ikke enig i.

Politiets generelle adgang til ID-kontroll ("identifikasjonsplikten") er hjemlet i straffeloven (strl.) § 162, hvor det fremgår at man plikter "...å oppgi navn, fødselsdato, fødselsår, stilling eller bopel..." når det kreves i forbindelse med tjenesten. Dette i forbindelse med alle tjenestehandlinger (trafikk, ordensoppdrag, arrest, etterforskning, osv.). Det fremkommer videre av påtaleinstruksen § 8-1 tredje ledd, at det skal tas ID-kontroll av mistenkte ved avhør. På denne bakgrunn mener Politihøgskolen derimot at strprl. § 160 (signalering) vil være aktuell i alle situasjoner hvor det foretas ID-kontroll av en person som kan mistenkes for en straffbar handling som medfører frihetsstraff (både ved pågrepelse/innsettelse i arrest og ikke minst avhør).

Politihøgskolen er likevel av den oppfatning at det er behov for en hjemmel for opptak av biometri (foto og fingeravtrykk) for ID-kontroller ut over de som omfattes av strprl. § 160.

Som nevnt er det strl. § 162 som hjemler identifikasjonsplikten. Dersom personalia ikke oppgis, eller det gis uriktige opplysninger, så er dette straffbart (i tillegg risikeres innbringelse og etterfølgende visitasjon etter politiloven). Straffen er "bot", slik at denne ikke danner grunnlag for biometriopptak etter strprl. § 160. For øvrig bemerkes det at med den teknologien patruljene per i dag besitter, så må innbringelse uansett finne sted for å kunne gjennomføre opptak av foto/fingeravtrykk.

Politihøgskolen er videre enig med departementet om at anførte "diskrimineringsanklager" ikke er et argument for å kunne etablere en hjemmel til å oppta biometri også av norske statsborgere når tjenesten krever dette.

Det foreligger imidlertid andre vektige grunner for en slik hjemmel.

Departementet uttaler i høringsnotatet at det å ha kjennskap til en persons reelle identitet er en grunnleggende forutsetning for at myndigheter kan utføre sine lovpålagte oppgaver. Interoperabilitetsforordningene tilkjenner identitetsavklaring som et vesentlig bidrag for å redusere sårbarhetene fri grensepassering i Schengenområdet fører med seg for medlemslandene. I tillegg kommer hensynet til offentlig orden og indre sikkerhet.

At en person *tilkjenner* overfor politiet et norsk statsborgerskap, er ikke ensbetydende med at personen er norsk statsborger eller er den norske statsborgeren som tilkjenneris. Identiteten som er lagt til grunn av norske myndigheter for statsborgerskapet, trenger heller ikke nødvendigvis være korrekt eller den eneste identiteten personen opptrer eller har opptrådt med. I så henseende vil søk i foto- og fingeravtrykkregisteret og søk som angitt i interoperabilitetsforordningen, kunne ha en nytteverdi for politiet.

Det kan således tenkes en rekke situasjoner hvor det kan foreligge behov for biometriopptak som ikke reguleres av verken av strprl. § 160 eller utl. § 100;

Tredjelandborgere kan ha dobbelt statsborgerskap, både utenlandske borgere og norske borgere kan benytte seg av et falsk eller forfalsket norsk pass, norske og utenlandske borgere kan benyttet et ekte norsk pass (impostor-problematikk). I 2021 var hvert tredje avdekkede misbrukte dokument angivelig utstedt av norske myndigheter. Endelig er det grunn til å merke seg at det i løpet av de siste 10-15 årene har blitt tapt omlag 35 000 norske pass årlig.

Dersom politiet ikke blir gitt hjemmel til å oppta biometri i forbindelse med ID-kontroll (utenom straffesak), betyr det at politiet står i en rettslig situasjon hvor de i forbindelse med identitetskontroll verken har anledning til å be om å få fremlagt legitimasjon (strl. § 162 hjemler bare "avkreve personalia"), eller foreta opptak av foto/fingeravtrykk med tanke på verifisering av personer som oppgir at de er norske statsborgere.

Prosessuelle betraktninger

Lovforslaget begrenser seg til samtykketilfeller, der hvor personen ikke følger politiets krav om oppgivelse av personopplysninger eller hvor det er grunn til å tvile på riktigheten av opplysningene. Det foreslås altså en hjemmel hvor det kreves samtykke, hvor forutsetningen for å be om dette er at vedkommende ikke samarbeider til tross for lovpålagte plikter.

Politihøgskolen stiller spørsmål ved hvor praktisk en slik hjemmel vil være. Dette spesielt tatt i betraktning at departementet uttaler i høringsnotatet at det ikke er aktuelt å åpne for å oppta biometriske opplysninger uten samtykke eller ved bruk av tvang (som gjelder ved strpl. § 160 og utl. § 100). Alternativt mener Politihøgskolen at det bør vurderes om strpl. § 160 skal endres til også å ta opp i seg overtredelse av strl. § 162 (sammenlign lignende justering foretatt i strpl. § 171, annet ledd).

Nina Skarpenes
rektor

Annette Sund
spesialrådgiver